

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1899

Ny följd ❖ II årg.

Häft. 3

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET,
FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNER

REDAKTÖR: *LOTTEN DAHLGREN*

INNEHÅLL:

En kvinlig lönefråga i statsverkspropositionen.

GINA KROG: Kvindesagen i Norge. (Forts.)

LOTTEN DAHLGREN: En vinter i Upsala på 40-talet. Ur en ung flickas dagboksanteckningar.

E—LF: En läsestuga.

Litteratur: ALMA CLEVE: Normandie af M. Anholm. — L. D.: Hemtrefnad. — K. J.: Tidskrifter.

Från skilda håll.

SVECIA

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.
Kvinnliga agenter och inspektörer antagas.

Kontor: Regeringsgatan 3.

SVECIA

Största lager af
Duktyger,
 Lakans- och Örngåttslärfter,
 Handdukar, Hollands, Madapolam,
 Piqué, Broderier & Spetsar.

Specialité: **Damutstyrslar,**
 hvilka förfärdigas å egen Syatelier och levereras fullt färdiga, märkta
 och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG,
 Stureplan.

Spetsar, Tyll

Chiffon &

Siden

HERM MEETHS
 26 Regeringsgatan 26.

Rysch

Fjäderboas

Jabots & Roselber.

Stockholms Dagblad.

Sveriges innehållsrikaste och jämförelsevis prisbilligaste tidning.

Rikhaltig Literaturafdelning.

Morgon- och afton-tidning.

Alltså snabbaste nyheter två gånger om dagen.

Aftontidningen med uteslutande nytt innehåll på alla afdelningar.

— Prenumerationspris —

Stockholmsupplagan:

för år**15**:— för kvartal **4**: 25
 » halftår **8**:— » månad **1**: 50

Landsortsupplagan:

för år**10**:— för kvartal **3**:—
 » halftår **6**:— » månad **1**:—

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå,
Stockholm, 54 Drottninggatan,

finnas anmälda kvinliga arbetssökande såsom: lektionsgiffvare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrif-biträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster, sjuksköterskor m. fl.

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, 54 Drottninggatan, 1 tr. — Allm. Tel. 48 16.
 Riks Tel. 27 62.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Fredrika-Bremer-Förbundets Jurist

lämnar åt kvinnor råd och upplysningar i
juridiska och ekonomiska angelägenheter.

Träffas å förbundets byrå

54 Drottninggatan, 1 tr.

Onsdagar kl. 1/2 11—11 f. m.

Aug. Magnusson

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

STOCKHOLM.

(Etablerad 1860.)

Största lager i Norden

af

Kulörta och Svarta Klädningstyger
i Siden och Ylle,
Bomullsvvaror, Kapptyger och Schalar.

Afdelningen

för å egen fabrik confectionerade artiklar, in-
rättad efter utländskt mönster, erbjuder ett

storartadt urval af färdiggjorda

Promenad- och Sällskapsklädningar,

Bluslif och Kjolar,

*Res-, Rid-, Velociped- o. Gymnastikdräk-
ter, Morgonrockar och Underkjolar m. m.*

Allt efter senaste modeller.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

**Profver på begäran
kostnadsfritt.**

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

En kvinlig lönefråga i statsverkspropositionen.

I den digra lunta, som utgör årets af regeringen till riksdagen aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof, finner man under sjunde hufvudtitelns rubrik ett par sidor, som väl äro ägnade att fylla oss kvinnor och alla dem som nitälska för en tillfredsställande lösning äfven af den ekonomiska sidan af kvinnofrågan, med bekymmer. Det är *löneregleringsförslagen inom postverket* i hvad de röra detta ämbetsverks kvinliga tjänsteinnehafvare, som vi här åsyfta. Då dessa förslag innebära en högst betydlig försämring af de existensvillkor, under hvilka kvinnan i postverkets tjänst arbetar, är det blott naturligt att det kapitel, där den kungl. propositionen afhandlar denna fråga, i Dagny göres till föremål för närmare granskning.

Den starka utveckling, hvori postverket under de senare åren varit stadt, har naturligtvis betingat en ökad arbetsstyrka inom verkets alla delar. En ökad tjänstepersonal fordrar större utgifter och den ökning af aflöningsstaten, som regeringen föreslår, uppgår också till icke mindre än 1,601,800 kr.

För att närmare klargöra den kvinliga personalens förhållande till ifrågavarande löneförslag förutskicka vi en kortfattad redogörelse för kvinnans n. v. ställning inom postverket.

För att äga kompetens till inträde i postverkets tjänst skall sökande hafva aflagt studentexamen eller förete betyg om aflagda, godkända prof i svensk ämnesskrifning, allmän och i synnerhet fäderneslandets geografi, räknekonst samt något af de tre språken tyska, franska eller engelska. Dessa betyg böra vara utfärdade af ordinarie eller vikarierande lärare vid högre läroverk eller universitet eller, i fråga om moderna språk, af annan godkänd lärare.

Sedan postelevkurs blifvit genomgången, erhållas s. k. »ströförordnanden» med aflöning af kronor 62: 50 i månaden, och först sedan därmed fortsatts c:a 3 år. erhålles anställning och ständigt förordnande som extra biträde.

De befattningar, som hittills stått öppna för kvinnan, äro:
 såsom *extra biträden* med aflöning af lägst 750, högst 1,350 kr.; arvordena indelade i fem klasser med 150 kronors skillnad mellan hvarje klass, uppflyttning i allmänhet från lägre till högre klass efter väl vitsordad tjänstgöring under tre år i den lägre arvordesklassen.

Uppflyttning till ordinarie postexpeditör har på senare tid vunnits efter 13—14 års tjänstgöring inom extra biträdesgraden,

<i>såsom postexpeditörer 2:dra lönegraden</i>	
lön och tjänstgöringspenningar	2,000: —
2 ålderstillägg, hvardera å 400 kr.	800: —
	<hr/>
	2,800: —

<i>såsom föreståndare för VI. klassens postkontor</i>	
lön och tjänstgöringspenningar	2,500: —
2 ålderstillägg, hvardera å 400 kr.	800: —
	<hr/>
	3,300: —

<i>såsom föreståndare för V. klassens postkontor</i>	
lön och tjänstgöringspenningar	2,900: —
2 ålderstillägg, hvardera å 400 kr.	800: —
	<hr/>
	3,700: —

Samtliga dessa löner äro upptagna med de belopp, som föreslås i den kungl. propositionen och hvilka nära ansluta sig till nu gällande stat.

Kvinna äger inom postverket ingen pensionsrätt, beroende däraf att hon, äfven när hon innehar s. k. ordinarie plats, dock å befattningen icke har annat än *förordnande*, »hvarigenom tjänsten icke blifver definitivt tillsatt».

Af ofvanstående tyckes framgå, att de löner kvinna vid postverket kunnat ernå äro ganska höga, men granskar man förhållandena närmare, så finner man, att de på papperet te sig vackrare än de faktiskt äro, emedan blott ett försvinnande litet antal kvinnor nått de högre lönegraderna. Så fanns t. ex. 1898*) ingen kvinna anställd å V. klassens postkontor, å VI. klassens endast 2 samt såsom postexpeditörer endast 20. Det är sålunda bland *extra biträdena* vi finna det stora antalet i postverket arbetande kvinnor.

Angående de extra biträdena har Generalpoststyrelsen framhållit, att postverkets hastiga utveckling fordrat ökad personal, att därigenom ett stort antal extra biträden blifvit använda, hvilka väl i

*) Enl. uppgift å ämbets- och tjänstemän vid Kongl. Postverket och Kongl. Postsparbanken år 1898.

fråga om arbetet, men ej i fråga om aflöning vore likställda med ordinarie tjänstemannapersonal, att extra biträdens befordringsutsikter vore ytterst dåliga och har G. P. S. på grund däraf begärt tillsättande af 293 nya postexpeditörsbefattningar.

Att kostnaden för inrättande af så många ordinarie tjänster uppgår till betydande belopp är naturligt, men G. P. S. anser sig hafva funnit ett lämpligt sätt att minska den föreslagna utgiftsposten. Vid undersökning har G. P. S. nämligen utrönt, att bland de extra biträden, hvilka skulle ifrågakomma till befordran, befunde sig ett stort antal kvinnor. Generalpoststyrelsen har på grund däraf föreslagit tillsättandet af en 3:e lönegrad för *postexpeditörer* med en lön af 1,200 kr., tjänstgöringspengar 300 kr. och två ålders-tillägg, hvardera å 200 kr. = högst 1,900 kr., och har på samma gång föreslagit att kvinnor »skulle i regeln komma att stanna inom denna föreslagna lönegrad, därest icke särskild anledning till uppflyttning i högre lönegrad förekommer eller kvinlig postexpeditör redan före tillkomsten af denna 3:e lönegrad erhållit högre lönegrad.»

K. m:t har gått ännu längre i sparsamhet och visserligen förordat tillsättandet af de 293 postexpeditörsplatserna, men på samma gång föreslagit att arvodena för den nämnda 3:e graden af postexpeditörer skulle sänkas från högst 1,900 kr. till högst 1,500 kr.

Sammanfattar man nu betydelsen af de ofvan nämnda siffrorna, så finner man

att kvinna nu kan uppnå 2:a lönegraden för postexpeditör med aflöning enligt propositionen föreslagen till

lön, tjänstgöringspengar och ålderstillägg högst 2,800 kr,

att G. P. S. förordat upprättandet af en 3:e lönegrad, inom hvilken kvinna hädanefter i regel skulle komma att stanna, med

lön, tjänstgöringspengar och ålderstillägg, högst 1,900 kr.

att k. propositionen föreslår aflöning till nämnda 3:e lönegrad med

lön, tjänstgöringspengar och ålderstillägg, högst 1,500 kr.

Löneförhöjning är ett ord som ofta höres och dyrtidstillägg har under de senare åren begärts inom olika arbetsområden. Ovedersägligt torde ock vara att lefnadsomkostnaderna sedan år 1884, då kvinna lämnades rätt till anställning som postexpeditör och postkontorsföreståndare, i ej oväsentlig grad höjts, synnerligast i de större städerna, och det är där de flesta postexpeditörerna hafva sin tjänst.

Under sådana förhållanden förefaller det som om en lönesänkning inom ett statens verk ej skulle kunna föreslås utan tungt

vägande skäl; men oss synes som om tvärtom de skäl, som åberopats, vore ganska svaga.

Generalpoststyrelsen har såsom grund till sänkandet af de ifrågavarande lönerna framhållit att de kvinnliga postexpeditörerna, »med allt erkännande af deras flit och redbarhet», icke i allo kunde likställas med manliga postexpeditörer i fråga om användbarhet i postverket. »Den kvinnliga tjänstemannapersonalen kunde nämligen hvarken tjänstgöra vid järnvägsposten eller vid mera kroppsansträngande sysslor och ej heller annat än undantagsvis påräknas vid skötandet af nattposterna».

Detta argument torde emellertid kunna bemötas därmed, att till den manliga personalen betalas lika aflöning antingen deltagande i ofvannämnda arbeten sker eller ej, samt att kvinna, äfven om lönen är densamma, har sämre ställning än mannen inom postverket, ty kvinnan saknar pensionsrätt och så godt som all utsikt till vidare befordran i tjänsten.

K. m:t har som stöd för sin sparsamhetsåtgärd anført, att den påtänkta lönen af högst 1,500 kr. skulle utgöra i det närmaste samma aflöningsbelopp som riksdagen år 1897 vid reglerande af järnvägarnas aflöningsstat bestämt för motsvarande tjänsteinnehafvare. Granskar man järnvägens löneförhållanden, så finner man emellertid följande:

1,200 kronors aflöning vid statens järnvägar erhålles efter c:a 6 års tjänstgöring; denna aflöning lämnas till ordinarie tjänstinnehafvare för en arbetstid af 6 timmar om dagen; tillfälle till extra arbetsförtjänst finnes inom verket, anses nära nog obligatorisk och medför en inkomst som i denna lönegrad i allmänhet uppgår till inemot 200 kr.; pensionsrätt finnes.

1,200 kronors aflöning vid postverket skulle enligt k. m:ts förslag erhållas efter 8—10 års tjänstgöring (däri icke inberäknad tiden för de ofvan nämnda s. k. ströförordnandena) och ej åtföljas af pensionsrätt.

1,500 kronors aflöning vid statens järnvägar erhålles efter c:a 9 års tjänstgöring, hvarmed fortfarande följer tillfälle till extra arbetsförtjänst (öfver 250 kr. pr år) och pensionsrätt.

1,500 kronors aflöning vid postverket skulle enligt k. m:ts förslag erhållas efter 18—20 års tjänstgöring och ej åtföljas af pensionsrätt.

Sälunda torde den af k. m:t föreslagna aflöningen för postexpeditör i 3:e lönegraden (hufvudsakligen afsedd för kvinnor) icke

rättvisligen kunna jämnställas med den ingalunda öfverdrifna aflöning, som lämnas åt motsvarande tjänsteinnehafvare vid statens järnvägar.

Generalpoststyrelsen yttrar i en skrifvelse till k. m:t år 1897 att befodringsförhållandena för de lägsta tjänstemännen (extra biträdena) icke vore af beskaffenhet att tillföra postverket dugliga personer, utan att de, om ingen väsentlig ändring till det bättre skedde, innebure en fara för postverkets framtid och att de hos de extra biträdena alstrat ett missmod, som måste förtynga arbetet i postverkets tjänst. Denna passus har säkerligen haft afseende å såväl de kvinnliga som de manliga extra biträdena; och huru mycket mera missmod skulle ej visa sig, huru mycket tyngre skulle ej arbetet blifva efter de nu uppsatta förslagen för kvinnors aflöning!

Den enda förmån k. m:ts förslag erbjuder är att *ordinarie* anställning skulle vinnas c:a 5 år tidigare och därigenom rätt erhållas att vid sjukdomsfall ej mista all lön. I öfrigt skulle ordinarie postexpeditörer af 3:dje lönegraden blifva i viss mån sämre ställda än till och med nuvarande extra biträdena, ty dessa kunna nu erhålla en lön af 1,350 kr. efter 12 års tjänstgöring, en lön som enligt k. m:ts förslag ej skulle erhållas förr än efter c:a 14 år.

De kvinnliga postexpeditörernas intressen komma emellertid äfven att behandlas i tvenne till riksdagen afgifna motioner: af herr *Fridtjw Berg* och herr *A. Hedin* »om ändring af k. m:ts proposition angående postverket i syfte att kvinnligt biträde skall bibehållas vid sin nuvarande rätt att kunna erhålla postexpeditörs befattning i andra lönegraden, samt om fastställande af aflöningen i tredje lönegraden till 1,500 kronor och de båda ålderstilläggen till 400 kronor hvardera», samt af herr *Pegelow*: om »pensionsrätt för kvinnliga postexpeditörer».

Vi hafva här i dess hufvuddrag framställt denna för så många svenska kvinnor viktiga fråga, sådan den nu ligger färdig att behandlas i riksdagen. Vi förbehålla oss att när tider blir återkomma till ämnet.

Kvindesagen i Norge.

(Forts. från föreg. häfte.)

Er der förövrigt reaktion i vort land, blandt publikum, blandt kvinderne selv? —

Det siger sig selv, at det der kom som modeströmning, det gaar paa samme vis, man forlader det ene for at ta fat paa noget andet, som underholder mere. Men dette er paa overfladen. Reaktion i dybere forstand er der ikke. Der er tvertimod fremgang, men efter vor mening altfor langsom. Havde vi bare flere arbejdere og forkyndere til at sprede uvidenheden — saa skulde det gaa. De faa vi har er modige og dygtige, men er helt opslugt af arbeide. Uvidenheden om selve vor sag er, mener jeg, vor værste fiende. Naive misopfatninger eller mer bevidste forvrængninger er stærkt iveien for os.

Historikere anförer som tegn paa indre magt og betydning hos personer og begivenheder, at sagn og myter ivrig spinder sig om dem. — I saafald höist smigrende for os, for myter og sagn er ivrig paa færde.

Her er t. ex. den myte, at vi vil lighed med mænd. En representant i stortinget sa, at vi vilde »borteliminere de kjönslige eiendommeligheder» og i en komitéindstilling var hele konklusionen mod kvindestemmeret grundlagt paa vidtlöftige præmisses om, at det ikke forholdt sig saa, at mænd og kvinder var lige. Tænk det!

Mens et af vore hyppigste og sterkeste argumenter for borgerlig ligestillethed og lighed for loven jo netop er det, at mænd og kvinder er saa forskjellig, at mænd umulig kan skjötte kvinders interesser, kan ikke representere dem, kan ikke være deres formyndere, kan ikke med sin bedste vilje være retfærdig mod dem.

Vi siger: Giv kvinderne frihed og ret, og der skal vise sig en kvindelig aandskraft man ikke har drömt om. Paa grundlag af det fælles menneskelige skal den voxte og udfolde sig.

Det fælles menneskelige — for moralbegrebet, aandsbegrebet menneske, det er vel en saa sikret erobring af erkjendelsen, af aand og fölelse, at den aldrig tabes. Sandelig. Mand og kvinde skabte han dem. —

Som De ved har jo en asiatisk reaktion, hvis ivrigste representant Laura Marholm er, været paafærde i Europa. Den har ikke faaet synderlig magt i vort land. Jo — i litteraturen har vi jo seet

kvinden fremme som det vilde, aandelig uperfektible kjönsdyr, og manden, som modsætning, menneske og aand — men litteraturen, de yngres, har ikke mer den inderlige sammenhæng med de moralske livsensværdier, den betegner ikke saa meget. Med priselig beskedenhed drager ogsaa — i skræk for tendensdigtning — de nyere forfattere sine produkter tilbage inden det snevrere æstetiske omraade — det æstetiske fagomraade.

Nok en myte er det, at kvindesagskvinderne kaster foragt over elskovs- og ægteskabs- og moderforholdet. Som om ikke net op det modsatte er tilfældet. Löfte det, lutre det, adle det vil de. Og det trænges. Det nytter ikke aarhundreders hykleriske sentimentalitet om moderskabet. En ny aand maa vækkes, ikke *om* og *at*, men *hvorledes* maa nu spørges.

Paa en kongres for mödre, som er holdt i Washington, siger en mor: »Vi begynder at undres, om ikke laster, forbrydelser, galskab-sygdom og verdens elendighed i det hele har sin dybeste grund i kvindens selvfordædelse som mor. Mödre har en frygtelig magt. Hvorledes tör en mor staa lige over sit barn med den bevidsthed, at hun ikke ved selvudvikling har gjort sig skikket til at være mor, förend hun paatog sig ansvaret. Selvopgivelse og underkastelse ligoverfor en mand, han være far, ælsker eller ægtefælle er den farligste teori, som kan læres eller tvinges ind paa den, hvis karakter skal forme de kommende slægter. Hun har ingen ret til at overføre paa sit barn en underdanig, uudviklet natur o. s. v.»

Jeg tror hun er paa ret spor. At ville bygge op om moderen uden at bygge op om kvinden i og for sig — *barneverk* er det. Lad kvinderne vinde selvstændighedens æresfølelse, lad deres sjæleliv faa udfolde sig, först da kan der bli tale om menneskeligt slægtsvalg og om mödre der förer menneskeheden frem i aand og sandhed.

Om sagnene og myterne, som spinder sig om begrebet mandshad, vil jeg ikke tale engang, de er alt for lavkomiske. Ja, komiske er de, mange af disse lidet orienterede modstandere.

Nu er det vor tur at le, i begyndelsen var vi gjenstand for latteren. For vi har naturligvis lidt en del vi med af latterliggjörelse og forvrængning og forfölgelse i pressen o. s. v., men hvad er det altsammen? Ikke at tale om er det i forhold til det vi har oplevet af glæde.

Först de spirende drömme og tanker inde i barne-ungdomssindet, men som gjemte sig vel bort, fordi de trodde de var

ganske alene i verden, saa möde det igjen hos en, hos to, hos flere, saa se det lyse over alle land, over eget land. Efter en slig taagenat at se lys rödme fjeldtinderne — kanske er det vakrere syn end baade de, som kom för os, og de *närmest* efter os har seet og faar se.

Men hvorledes faa straalene til at naa lysende og varmende til dem, som bor mörkt og fryser? Der er mange, som længes. Bud paa bud kommer fra by og bygd, om at vi skal komme og fortælle og forkynde og forklare, og saa maatte svare nei gang paa gang!

Naar jeg har fortalt dem, at jeg ser de norske kvinder, som dem, der har været dybere böiet end de fleste, deres sind böiet af preste- og mandsmagt, böiet over sin egen inderlighedens verden, og naar der saa raabes paa lys og hjælp, raabes paa en liden haandsrækning, da ikke at kunne gi den, det er bittert.

Som dybt ind fra fjeldet raaber det paa en og som en anklage. Og saa kan de forstaa lidt af grunden til at Norge, har været saa lidt med paa alle kvindesagsmöder i udlandet.

Naar en hörer det raabe indenfra det landet, som vi elsker og gjerne vil gjøre til vort, saa blir en selv lidt bergtagen, en blir trolld og faar trolldets bekjendte valgsprog, en faar skjötte sig selv og sit eget og la de andres greier ligge.

Det er slet ikke bra.

Men at det er det modsatte af reaktion blandt vort folks kvinder vil De efter dette forstaa. Og heldigvis er der vext for vor sag ikke alene blandt kvinderne, men ogsaa blandt mændene, de unge mænd. Heri ligger et stort haab. Rundt omkring i landet er der stiftet ungdomsforeninger af mænd og kvinder, og det hænder at det er mændene, som er ivrigst i at faa kvindespørsmaalet frem til diskussion.

* * *

Principindrømmelser sa jeg det offentlige var ræd for at gjøre os. Det sunde og ene retfærdige princip at lønne *arbeide* efter arbeidets værd ikke efter person har man kun undtagelsevis gaaet ind paa for kvindernes vedkommende. De fleste kvinder, ansat i statens og kommunens tjeneste, betales mindre end mænd for det samme arbeide. Ilde er det, at det offentlige gaar i spidsen for et system, som naar det efterlignes af private arbejdsgivere skaber udhugning og elendighed blandt kvinder.

Ja ogsaa i vort land lever da en hel del kvinder underbetalt, underernæret, uden synderlig muligheder for menneskelig udvikling, og som truer med at fostre et øgende proletariat.

Da vi gik frem i vort tog under merket: retfærdighed for kvinder, saa mødte vi et andet tog. Det store arbeidertog. Vi møder et andet spørsmal, det socialökonomiske spørsmal, og de socialistiske systemer kommer og byr sin lösning, sin hjælp. Men vi stanser bedrövet, raadvild og tænker os om.

Et skjæbnsvangert möde! Vor sag, hvis sandhed er undfanget af aand og födt af kvinde — og saa den anden, den som er skabt af mandsvilje, födt af nöd, af den nöd, som storindustrien har fostret.

Denne storindustriens-æra, med sine maskiner, sine geniale opfindelser, sine forstandsvidundere. Denne triumf af mandforstand, denne forstand, som alt er ofret for at udvikle, mens kvindens aandsliv har ligget som en brakmark. Storindustrien, som er kvindefiendtlig i sine virkninger, i det den har revet kvinderne hjemmearbeidet ud af hænderne, det arbeide de ofte var ledere af, og kastet dem uforberedt, merk vel uforberedt, ud i konkurrancen og tummelen og puttet dem ind i de laveste, ynkeligst lønnede, overanstrengende poster i sine fabriker og sine magasiner.

For den er korttænkt denne anklage mod kvinderne, at de her trængt sig ind paa mænds arbeidsomraader, det modsatte er tilfældet.

Og man kunde fristes til at raabe ve over dem, som i denne nöd, da nemesisis er over samfundet, fordi det har forsömt kvinderne, vil hindre dem i at udvide sin arbeidsevne over nye felter udad, opad, i at sætte sig de höieste aandsopgaver. Der tales ofte som om det var en grille af kvinderne dette. Ukvindeligt arbeide. Ja, det findes. Jeg mener krig og jagt og alt sligt livsödelæggende, det er ukvindeligt. Og i strengt muskelarbeide vil kvinder trække korte straa — men ellers — alt arbeide er deres. Skal der endelig være opgjör, saa vil jeg paastaa, at alt samfundsarbeide i sin dybeste grund er mere kvindeligt end mandigt. Samfundet er hjemmet i stor stil. Der var en gang en tid — der var en gang folk, hvor jagt og krig var mændenes eneste gjerning.

Men ikke lønner det umagen at gjöre for smaalige opgjör, og ikke lønner det sig at tale mod storindustrien, den er et faktum og trods al hælighed den afföder et beundringsværdigt faktum. Og hvem ser ikke, at ogsaa den har rakt en kraftig haand til kvindens frigjörelse.

Og ogsaa de socialistiske systemer er et faktum, mandige som de er, med sin haardhed, sin strænge mekanisme, men ogsaa de i flere henseender beundringsværdige og ogsaa de paa enkelte felter i forbund med kvindernes sag.

Men ikke bringer vi vor andel till lösningen ved at gaa ind i de opbyggede systemer. Systemer er bra. Men er ikke bra nok. Den nöd og angst og fortvilelse verden sukker under, den hjælpes ikke för sindene forandres. Hjertet maa gjennebæves. Indenfra maa det straale ud. Og den hjælpes ikke, för kvinder er med i lösningen — *selvstændig*. Ogsaa arbeider- och fattigspørsmålet maa bli *vort*. Det *er* *vort*. For er ikke de daarligst stillede arbeidere kvinder, og er ikke de fattigste af de fattige kvinder?

For at gaa til mit eget land igen — saa har da ogsaa der arbeidende kvinder sluttet sig sammen i fagforeninger, og det er bra og vel. Men saa begynder spørsmålene om *indskrænkningen* ved *lovbud* og specielt af kvindearbeide. Nu gjælder det at ta i betragtning om ikke det, som lover saa godt i förste led, blir til elendighed i andet led. Om ikke kvinderne en dag vaagner op og ser sig værre kneblet i kampen for tilværelsen end nogensinde för. Alle kvindesagsorganisationer i hele verden skulde staa paa vagt her og ta i öiesyn og gi sit veto og lægge al sin intelligens og sit hjertelag i problemerne. Det gjælder naturligvis mest for de industrielle landes vedkommende, men ogsaa for vort forholdsvis idylliske land gjælder det: *Uden om det ökonomiske spørsmåal kommer vi ikke. Gjennem det maa vi. Vi maa her ta fast med större kraft!*

* * *

Kaster jeg et hurtig blik udover kvindespørsmålet, saa ser jeg en mængde veie som förer til det samme maal. Men ser jeg længer paa det, saa deler de bevidste bestræbelser sig især i tre hovedretninger. *Först* virkningen paa de magthavende, at de skal slippe kvinderne ind, vise dem retfærdighed, gi dem lod og del i materielle og aandelige goder i det samfund som er.

Så den anden: Indvirkning paa kvinderne, at de skrækkeligste følger af underkuelse og forsömthed kan udryddes, saa deres natur kan faa udfolde sig og det opadstigende liv begynde.

Endelig den tredje: indvirkningen paa det hele samfund, det ensidige mandssamfund, saa ensidigheden kan ophæves og opfattningen ændres, det kvindelige element faa saa stort raaderum, at samfundet menneskeliggjøres — en omvurdering altsaa af mange værdier.

De to første retninger vil man forstaa blir nødvendige midler for realiseringen af det tredie. Denne — kvindeliggjørelsen af samfundet har været fremholdt som *fremtidens kvindesag* og det er som har man ment, arbeidet paa dette ikke endnu er begyndt. — I vort land i det mindste har det været arbeidet paa dette helt fra begyndelsen.

For Camilla Collett var dette netop opgaven. Hvad hun sørged mest over var, att det kvindelige fik saa lidet plads og gehör i samfundet.

Mangt af det som gik for stort — personer og handlinger — blev for hende smaat, mangt smaat — stort. I det erotiske forhold vilde hun den kvindelige følelse skulde ha ledelsen — den som havde det sjælsbeaandedes hele forraang — udtrykte hun det — det hele samfund vilde hun med os og vi med hende skulde gennemstrømmes af den ideale kvindefølelse. Det er sagt om hende, at hun aldrig nævnte ordet usædelighed, men altid kjæmped mod den. For hende var usædeligheden, at den kvindelige følelse, det sjælelige underkjenndtes. — Det var roden til alt ondt.

Hun havde fremtidssynet, ti hun havde den etisk intuitive evne. Og denne evne var det godt om alle kvindesagsforkjæmpere havde lidt af, mest i opfatning of egen sag. Jeg synes jeg har seet, at alle de, som har de blot og bart intellektuelle udgangspunkter, de har saa let for at reagere, at falde fra, at bli færdig med sagen. En biologisk eller sociologisk teori, en stor mands udtalelser, en slump oplevelse, og det ramler sammen. Selv for fremragende kvinder ramler det. Ikke saa for det *moralsk geniale* blik. Der er sikkerheden som af Guds naade. Det er som følelsen skyder i forveien og aner og fanger et glimt af de moralske love, som livet og fremtiden stadfæster.

Men blir det tale om realiseringen af dette tredie riges idealer — ja da gaar det smaat — forsaavidt maa det regnes for fremtidens kvindesag — lidet eftersporligt er det jo ogsaa, det skjuler sig. Men engang i mellem kan dog en lykkelig begivenhed lyse op og gi stærkt haab og glæde. En saadan nylig indtruffet begivenhed fra vort offentlige liv skal jeg nævne. Det var da vort storting enstemmig vedtog voldgiftadressen til kongen. Dette at vort folk trods alt har mod til at gaa i *spidsen* paa fredens vei, og gi eksempel for andre, at rustningerne alligevel ikke er gaaet i blodet, ikke har forgiftet blodet — — paa mig virked det som en stor fest, en stor seir for *vor* sag. Et glimt ind i vort land, og i et nyt aarhundrede.

Et nyt — for at kalde det aarhundrede vi lever i for kvindernes, det er den grummeste parodi — jeg behøver ikke illustrere.

Nei, lad os bare klart erkjende, tiden er endnu ikke vor, landene er ikke vore. For at *det* skal bli, maa vi kjæmpe med den store begeistring og den store taalmodighed.

Jeg begyndte med at si, at jeg troede paa mit land. For andre land kan man ikke tro — bare ønske. Jeg slutter med at si: af ganske hjerte ønsker jeg for det folk jeg har den ære at gjæste, at dets kvinder maa faa se lysglimt paa lysglimt, saa de raaber: Se, se landet blir vort! Det blir fredens, frihedens, retsindets og kjærlighedens, det fagre land, som jeg ved mange svenske kvinder drømmer om.

Gina Krog.

En vinter i Upsala på 40-talet.

Ur en ung flickas dagboksanteckningar.

Det var en grå och kulen novembereftermiddag år 1842. Kanonskotten från Slottsbacken förkunnade för Upsalaborna att Stockholmsbåten anländt. Nu lägger ångbåten till vid Fyrisåns lilla hamnplats. En intresserad hop af så väl sysselsatt som sysslolöst folk, bland de senare en mängd studenter, betraktar från kajen det märkvärdiga skådespelet. Midt i hopen synes en man om vid pass 60 år, medelstor, kraftigt byggd, med drag däri allvar och intelligens parade med ett uttryck af barnafrom hjärtegodhet förläna det för öfrigt ej vackra ansiktet ett oändligt vinnande behag. Den gamla herrn kastar spejande blickar på den nyss vid kajen angjorda ångbåten. Plötsligt ljusnar hans blick, ett solklart leende af igenkännande upplyser de allvarliga anletsdragen, hjärtegodheten får helt och hållet öfvertaget, och med lifliga åtbörder, under svängningar med käpp och armar tillvinkar han ett ungt fruntimmer på akterdäck ett gladt välkommen.

Passagerarna stiga i land, det unga fruntimret bland dem, och i nästa ögonblick känner hon sig sluten i ett kraftigt famntag, och med Upsala hela sjäarekår och dess halfva studentkår som åsyna vittne trycker den gamla herrn på den nykomnas kinder ett par ljudeliga kyssar. Efter denna demonstrativa välkomsthälsning beger han sig med den unga damens hand under ena armen, en hattask under

den andra, uppåt staden. Hvar paret går fram ryckas hattar och mössor af, alla hufvuden blottas vördnadsfullt, i studenternas hälsning ligger denna blandning af vördnad och förtrohet, som de unga alltid ägna en afhållen lärare. »Professor Geijer» går det som en susning genom lederna. Ty den gamla herrn, som fryntlig och pratsam vandrar fram på den höstsöliga Ågatan, vänligt besvarande de förbipasserandes hälsning, är ingen mer och ingen mindre än *Erik Gustaf Geijer*, och det är för att emottaga sin systerdotter från Vermland, kommen för att tillbringa vintern i hans hem, som den goda professorn denna höstdag företagit den här beskrifna promenaden ner till hamnen.

* * *

Detta var förspelet — ofta ur minnet relateradt af en af de medspelare — till det minnesvärda Upsalabesök, hvarom några gulnade dagboksblad, som jag råkat få i min hand, veta att berätta. Det är några utdrag ur dessa halft förbleknade anteckningar, nedskrifna utan en aflägsen tanke på att de en gång skulle framdragas ur skrifbordslådans gömma, som jag här vill meddela innan de aldeles utplånats af tiden. Dagboksförfattarinnan, den unga dam, som vi nyss sett vid sin morbroders arm göra sitt intåg i Fyrisstaden, redogör för sin Upsalavistelse dag för dag, utan många reflektioner och kommentarier, med endast en och annan träffande anmärkning, som visar, att hon ej var någon menlös liten landfflicka, utan en tänkande kvinna, som hade både ögon och öron med sig, som man säger.

En lämpligare plats för en öfverblick af 40-talets Upsala än det Geijerska huset erbjöd, kan man ej heller tänka sig. Det var ej endast bokstafligen taladt beläget på stadens mest framskjutna plats, med Odinslund på den ena sidan och den s. k. Engelska parken på den andra, med utsikt öfver slottet, domkyrkan och Carolina Rediviva, utan professor Geijers hus var i lika hög grad den andliga medelpunkten i universitetsstadens intelligenta och förfina sällskapslif.

Det var också på ett långt intensivare och samvetsgrannare sätt än nu, som den tidens människor fattade sina sällskapsplikter. Umgänget — åtminstone så som det idkades inom Upsalas bildade societet — var ett ständigt, oafbrutet sällskapande. I ett typiskt professorshus, och Geijers var ju framför alla andra ett sådant, stodo dörrarna bokstafligen öppna för besökande icke en viss dag, utan hvarje dag i veckan. Som ett undantagsfall anmärkes också

i den dagbok, som här är min källa, att »i dag stängde vi dörrarna» eller »den aftonen kan betecknas med ett kors, emedan inga visiter förekommo». Att stänga dörrarna var dock ej alltid ett verksamt medel att hålla besökande på afstånd, ty habituéerna brukade gärna kringgå portförbudet genom att praktisera sig in köksvägen.

Men utom det flitiga umgänget med professorsfamiljerna, stadens öfriga familjer och den studerande ungdomen, upptogs tiden af läsecirklar, musikaftnar, danssoiréer, sällskapsspektakler, estetiska tillställningar af alla slag. Sociala spörsmål och det enerverande arbetsjakt, som absorberar nutidsmänniskorna, brydde minsann ej 40-talets societetsgeneration. Intellektuella njutningar, litteratur, musik, de sköna sidorna i lifvet, voro hufvudintressena, och aldrig tycktes tid därtill fattas. Inom de tongifvande kretsarna spelade den Geijerska familjen en framskjuten roll. Fru Geijer var en själf full, fint bildad personlighet och hennes enda dotter Agnes, den af Geijers barn, som ärft mest af faderns stora gåfvor, var i sig själf en dragningskraft, tillräckligt stark för att samla i hemmet allt hvad Upsala ägde af intelligens och bildning.

Och midt i detta rörliga, omväxlande lif gick den stora tänkaren stilla sin väg fram, utan att mycket blanda sig i omgifningens göranden och låtanden, ofta hållande sig på afstånd från den ständigt estetiska frågor diskuterande eller af glada tillställningar upptagna umgängeskretsen. Men ändå hur fylles ej hela hemmet af hans stora personlighet! Det är ej blott den andliga öfverlägsenheten, utan framför allt den som ett solsken verkande hjärtevärmnen, utan hvilken äfven de härligaste snillegåfvor blifva döda ting, som här, i hemmet, gör sig gällande. Och den gestalt, som då och då framskyntar i dagboken, uppenbarar också många af de drag, som göra *människan* Geijer för oss så kär. Det är för hans *godhets* skull den unga systerdottern framför allt annat beundrar och älskar sin illustre morbroder, lämnande åt världen i allmänhet och Upsala vittra och estetiserande fruar i synnerhet att beundra och göra affär af hans snille.

Det är som om en atmosfär af fridsamhet och ro omgäfvade hela hans person, som om han ägde inom sig en hel värld af harmoni, hvilken får sitt skönaste uttryck i hans skymningsfantasier vid pianot. »Det är ljufligt att höra honom», heter det i dagboken, »något så fridsamt uti allt hvad han spelar. Sådan är också hela hans varelse! Ännu har jag ej i min lefnad sett en man, far och husbonde så litet fordrande, så fredlig och god. Om honom kan man med skäl

säga: 'Han gör ingen myra ett solgrand förnär'.» Sådan visade han sig alltid i sammanlevnaden med de sina. Till och med vid sjukdomstillfällena, som brukade vara pröfvande äfven för de jämnaste och mest harmoniska lynnen, var han »nöjd och tålig; i stället för att pjunka och grina, som mången skulle hafva gjort, prisade han sig lycklig att få vara omgifven af de sina och jämförde sig med så många andra, som ensamma få dras med sina krämpor».

Det naivt barnsliga, som äfven var ett drag i Geijers karakter, kommer ofta fram i systerdotterns skildringar. Vid jultiden hade han ådragit sig en svår förkylning och hölls för den skull under ett par veckor inestängd i den öfre våningen, utan att tillåtas ens att gå ner i sitt på nedre botten belägna arbetsrum. Hans hustru hade varit en sträng fångvaktare, och den gode professorn hade beskedligt fogat sig därefter. Men när äntligen befrielsens timma slog och dörrarna öppnades, kände hans glädje inga gränser.

»Nu tyckte han att han blifvit karl och han kunde ej nog uttrycka sin förtjusning öfver att ha blifvit — 'utpolletterad' och 'få ge fruntimmerna knäfveln'. Ögonen tindrade» — säger vår dagboksförfattarinna — »och så små voro de som dörrspringor. Då ser den kära morbror så from, nästan enfaldig ut och hela hans varelse uttrycker den högsta grad af välvilja — ögonen blifva allt mindre och munnen allt större — då skratta vi allesamman och Agnes plägar säga: 'Se på lilla pappa hur dum han ser ut!'» — I det upprymda tillstånd, som var en följd af här beskrifna lyckliga tilldragelse, skickade han sonen Alfred ut i staden för att köpa russin och mandel, hvarmed den lössläppta fången trakterade sina vaktare.

Detta var den snälla, hjärtegod, lätthandterliga morbrodern, sådan han uppträdde hemma, men ute i världen var han inte alltid så medgörlig; om han också ej ofta visade sig hvad man kallar på sina höga hästar — och Geijer kunde vara stram nog, när det påkallades — var skälmen ofta framme, och i synnerhet tycktes han finna en hemlig förnöjelse i att chockera Upsala lärda fruar, just när de väntade att han skulle visa sig som mest på styfva linan. Visserligen kunde han ibland, »efter många böner af fru Silfverstolpe» (Geijers hängifna beundrarinna), vid något aftonsamkväm »upplåta sin mun» och »tala intressant om Schröderheimiska papperen, anekdoter därutur om Gustaf III m. m.», men lika ofta slog han sig på tvären, såsom en gång, då bemälda fru enkom inviterat en lärd tysk för att förevisa den berömde mannen. »Morbror», skrifver systerdottern, »var den kvällen särdeles upprymd, pratade

idel tokerier på tyska och satte sig att repetera de gamla tyska läseboksfablerna: 'Ein Esel war an einen Strom gekommen' o. s. v. Jag undrar just hvad den främmande tysken tänkte om den store, ryktbare mannen! — Ingenting roar mig så mycket, som när morbror, *den ridtberömda Geijer*, sätter sig att prata galenskaper, barnsligheter och dumbheter, att då se deras förvånade miner, som ej känna honom och som vänta sig att i hans konversation finna idel snille och förstånd».

Hur blid och fridsam eller barnsligt tjufpojktig än Geijer visade sig för sina närmaste, kunde han ibland få anfall af en ganska omotiverad vrede, då det för tillfället var något som väckte hans indignation. Då brukade han ha sina »far-uter», som familjen kallade det, och då skrädde han inte på orden. Vid ett sådant tillfälle för han t. ex. ut mot »Almqvist och prästerskapet», »svor och domderade, hofverade med armarna, kallade dem ideligen 'de förb. . . svartrockarna' och knuffade på den stackars Beckman (blifvande biskopen i Skara), som var på besök och för tillfället den enda, som representerade ståndet». Men dessa vredesutbrott torde ha verkat som en krusning på en klar vattenyta och togos nog, äfven af dem som råkade blifva de oskyldiga föremålen, ej i någon ond mening.

* * *

»Den goda morbror» får naturligtvis hufvudparten af den unga vermländskans beundran och sympati, men hennes porträttgalleri innehåller dessutom en hel mängd andra intressanta personer. Det är en ganska lysande skara af redan ryktbara skalder och lärda eller unga män på väg att blifva det, som passera revy, och med några raska drag äro deras profiler tecknade i dagboken.

Som »en liten människa med yfvigt hår» beskrifves *Atterbom*, skådad första gången »i skymningens dunkel». Sedan sedd på nära håll — och *Atterboms* och *Geijers* voro intima umgängesvänner — visar han sig vara en person, »som man måste hålla af», med något »så mildt och själfullt i sitt väsen». Vid samkvämen är *Atterbom* gärna föreläsare. »Han har icke vacker organ, men han läser så väl, så lagom, och så är han själf så intresserad af hvad han läser, uppfattar så lifligt det sköna och yttrar sig därom på ett sätt, att åhörarne bli liksom elektriserade». Stycken ur »Lycksalighetens ö», valda utdrag ur manuskriptet till sina »Siare och skalder» delger han på detta sätt sina vänner. *Runebergs* »Julkvällen», som då

nyss utkommit, förelästes också af Atterbom på en af läsaftnarna. »Ett vackert och ljufligt poem, som mycket gouterades». — De små egenheterna hos den känslige, både andligen och lekamligen så ömtålige diktaren undgå ej den skrattlystna Geijerska ungdomen, och när han beklagar sig öfver »sin besynnerliga konstitution», tager man det uteslutande från den komiska sidan.

Skalden *Böttiger* är en ofta förekommande företeelse i Upsalas litterära sällskapskretsar; så populär tyckes han dock ej ha varit, åtminstone ej bland de unga damerna. De funno honom »recherché och pjäskig». Han kan nog vara underhållande när han vill och anslå intressanta ämnen, såsom då han talar om Dante eller föreläser ur sin öfversättning af Tasso, men helst talar han om sig själf, gör frågor utan att vänta på svar, och när han »benådade» den unga dagboksskrifverskan, med några ord, anmärker hon spetsigt nog: »Tänk hvilken stor glädje han trodde sig göra mig, en stackars flicka från landet, att få tala med poeten Böttiger! Om han bara vetat hur litet jag gouterade honom, ja t. o. m. hans skrifter!»

»Gluntarnas» skald däremot var föremål för ett odeladt intresse. Han förefaller väl vid första intrycket »högst besynnerlig med sitt långa hår, säger så många kuriösa saker, hvilket gör att man betraktar honom som en kuriositet och inte rätt vet om man skall ta honom för en narr eller ett geni», men vid närmare bekantskap blir det sistnämnda alternativet öfvervägande. »Den långlockiga *Wennerberg*» har »det intressantaste utseendet på karl i Upsala», heter det sedermera, »verkligen högst genialisk. Agnes och jag ha kommit öfverens om att han är *farlig*, inte för oss förstås» — hon som skrifver har sitt hjärta oåterkalleligt brandförsäkradt och Agnes Geijer befann sig just vid inledningen till sin egen roman, med en helt annan ung man som hjälte — »men i allmänhet taladt, och man vet att berätta om åtskilliga unga flickor som äro fast». — Frenologien var den tiden på modet, och *Wennerberg* vurmade för Gall och hans vetenskap. »Vi fingo veta åtskilligt om organernas läge», heter det i dagboken vid beskrifningen på en af de *Wennerbergska* visitaftnarna, »och om våra anlag. *Wennerberg* trefvade med förtjusning på professorsn hufvud, som fanns aftaget i gips. När han gick, bockade han sig med ett vackert »frenologiskt leende» (citrat efter Almquist) »och tog morbrors skalle med sig under kappan». Totalintrycket är: »att det är roligt se någon som inte är lik alla andra, utan har karakter att skilja sig från den vanliga slentrianen».

Josephson är äfven en af habituéerna, och allt emellanåt låter han inom universitetsstadens bildade kretsar höra sina kompositioner. Agnes Geijer och fröken Ava Wrangel, en af Upsalas mest musikaliska unga damer med en förtjusande röst, sjunga hans sånger, och då någon gång en liten improviserad dans förekommer, kan han t. o. m. nedlåta sig till att bestå musiken. Att fruarna göra så mycket väsen af honom, finna dock de yngre betänkligt. När hans musik uppföres, ropas ideligen »charmant! gudomligt!», fruarna komma riktigt i extas och ösa loford öfver hans kompositioner. »De skämma bort karlen med detta ständiga smicker och» — tillägges det — »det ser ut som om det redan vore gjort».

Bland andra musikaliska storheter nämnes *Lindblad*, som visar sig en dag, ser intressant och genialisk ut och talar om Jenny Lind. Den för sin sköna röst så beryktade prästen *Fröst* aflägger äfven besök under sin vistelse i Upsala, sjunger Geijers visor hela aftonen och tjusar med sin härliga stämma. — Att litterata personer äfven under korta påhälsningar i Fyrisstaden ej försumma att göra Geijerska huset sin uppvaktning, faller af sig själf. Så omtalas *Börjeson* bland de tillfälliga gästerna: »en älskvärd gubbe, som talar ledigt och underhållande», vare sig det är om *Goethe* samtalet rör sig, eller om *Dickens* och de engelska romanerna. — Skalden *Malmström*, som vid den tiden vistades i Upsala, tyckes ej ha frekventerat de litterära sällskapskretsarna; men de unga flickorna svärmade för honom på afstånd, och Agnes G. gör sig t. o. m. särdeles aimabel för en annan ung magister, därför att han är intim vän till *Malmström*. På äkta flickmanér göres också under promenaden en liten afstickare in på den gård, där *Angelicas* skald bor, enkom för att kasta en blick upp på hans fönster.

Utom de här nämnda är det många andra namn i dagboken, hvilkas bärare sedan på ett eller annat sätt gjort sig förtjänta om fäderneslandet. »*Lilla Adlercreutz*», blifvande statsministern, alltid pigg och liffig, nämnes gärna i samband med någon glad tillställning; *Ehrenheim*, universitetskanslern, var en af Geijers intimare vänner; föräldrarna, hofmarskalken *Ehrenheims*, förde stort hus och hade mottagning tre gånger i veckan. I en ung magister *Sundberg*, en dansande kavaljer på gillebalerna och mottagningarna på slottet, hvars ovanligt intressanta utseende frapperar och som på förfrågan upplyses ha varit *primus* vid sista promotionen, igenkännes Svea rikets n. v. ärkebiskop. Det var annars mycket godt om »magistrar»

bland de Geijerska umgängesvännerna, ehuru ej alla torde ha varit lika goda dansörer som magister Sundberg.

Sedermera statsrådet *F. F. Carlson* omtalas ofta bland de unga magistrar som hörde till stamgästerna; äfvenledes magister *Ribbing* (sedermera professorn). Om den senare var användbar i dansen få vi ej veta, ehuru hans »spetsiga figur» som intresserad åskådare ofta förekommer på balerna, men det utgör de unga flickornas stora förvåning att »en människa så beläst, så upplyst, så filosofisk, så lärd» kan ägna så mycken uppmärksamhet åt någonting så underordnad som t. ex. damernas klädsel, utseende och dylika bagateller, och när han inleder sin visit med: »Nå, mina damer, hvad sägs om balen i går?» finna de det mycket ofilosofiskt, ja rent af »skvalleraktigt». — Magister Carlson, som då var guvernör för de unga prinsarna, blir ej så kritiskt bedömd. Han berättar om prinsarna, deras lif, lynnen, fallenheter och uppfostran och, »det är glädjande», heter det, »att höra så mycket godt om dem. *Carl* berömde han i synnerhet. Han skall vara så god, rättskaffens och allvarlig och har en sådan innerlig omsorg och kärlek för sina yngre syskon. Det var rörande att höra många små drag af tillgifvenhet mellan barnen. När en skall straffas, be och tigga de andra, att man skall låta dem dela straffet. Kronprinsessan, på hvilken hela ansvaret af barnens uppfostran hvilar, är superb i sitt sätt att leda dem.»

»*Lilla Schröder*», det kända Upsalaoriginalet, går ofta ut och in hos Geijers, »en liten snäll och beskedlig gubbe, som man ej behöfver genera sig för» och som inte gör mycket väsen af sig. När *Almqvist*, den mångomtalade, kommer på tapeten, kan han dock bli pratsam och »orera med stora gester» om *Amorinas* skald, hans skrifter, »och alltihop de där». »*Almqvist* är en dålig karl», är *Schröders* vitsord, och som bevis därför framdrages »att han i sina skrifter kallar fröknar för grefvinnor». Hade han inte begått någon större faute så» — — — tillägger vår sagesman med allt skäl.

Bland alla de intressanta och berömda personer, som vid skilda tillfällen besöka det gästfria Geijerska huset, är det dock *en* som i synnerhet efterlämnar ett starkt intryck, att döma af dagbokens entusiastiska beskrifning. Professor Geijer, som varit i Stockholm, har på hemfärden haft sällskap med den store fiol-kungen, *Ole Bull*, stadd på en konsertresa till Upsala, och har inviterat honom på té. Så här skildras den berömda norrmannens besök:

»Ändtligen kommo de, *Bull*, hans bror och dansken *Rosenkilde*. *Bull* var träffande lik de porträtt man sett af honom; brodern var

alldeles olik honom, af en mörk ansiktsfärg med ett sjukligt och slappt utseende, som ej gjorde ett behagligt intryck. Han är målare. Herr Rosenkilde är en aktör från Köpenhamn; det märktes äfven något teatraliskt i hans åtbörder.

»Ole Bull själf är en vacker karl. En superb figur, någonting af genialisk enkelhet och renhet öfver hela hans person, som verkar särdeles behagligt. I hans ögon var det ett uttryck så svärmande och fantasidruket, i synnerhet då han med den lifligaste pathos gjorde en målning af »Norges fjelde», att man ovillkorligt tyckte sig ha framför sig en af dess naturinspirerade andar. Det var roligt att höra och se honom då han talade, och han talade mycket och med ovanlig liflighet. Han gjorde en beskrifning af Norges natur, som var hänförande poetisk. Det var ett lif och en kraft i hans föredrag, hvartill jag aldrig sett motstycke. Alla sina ord beledsagade han med åtbörder, och dock var det ingenting tillgjordt eller sökt däruti — det kom fram på en gång kraftigt, enkelt och godmodigt.

»Han beskref utsikten uppe på de högsta fjällen, beskref vegetationen där, 'de höje, höje klippevæggene', 'det grønne, grønne græsset' — man tyckte sig riktigt se hur öfvermåttan grönt det var. — Något hädiskt lät det dock i mina öron, då han i den högsta begeistring öfver denna storartade natur utropade: 'at han slet ikke kunde tilgive normændene at de antaget kristendomen. Man ser jo Odin og Tor hvor de komme skridende mellem de uhyre klippe-masser.' — Han beskref stormen, då den kommer hvinande mellan bergen, han pep och han hven som den, han härmade 'de dybe sukke ligesom af et menneske', som man hör understundom — och han gjorde en skakande beskrifning huru förskräckligt det är att åka på dessa vägar, som slingra sig mellan afgrunderna, och hvilka ofta äro spegelglatta af is.

»Bull var också ganska humoristisk, berättade historier och härmade druckna bönder. Hvad som i synnerhet roade oss var att se honom häрма en liten hund, som han ägt, hvilken var så 'overmaade lille' att han 'puttede ham i lommen', och som med sina fyra fötter kunde stå på sin herres ena fot. Det var roligt att se Bull, då han härmade huru den lilla hunden gjorde sina konster; när han skulle agas 'smiskede han paa ham med en pennefær'. Vi frågade hvilket slut den lilla favoriten fick? 'Han dödde sig i hjæl! Han var ude og kunde ikke finde hjem!' svarade Bull med ett rörande uttryck. 'Jeg græd mange taarer over ham. O! hvor mange gange

siden jeg har længets efter *den* hund! Uttrycket i hans ögon, då han sade dessa ord, kan jag visst aldrig glömma, det var underbart! I dessa ögon är ett djup af poesi och inspiration.

»Aftonen flög hän som hade den haft vingar. — Vi åto risgrynskorf till kvällen, som Ole Bull kallade »hvid pölse». — Denna människa framstod som en Erscheinung, hvilken jag alltid skall minnas. Han tog oss alla i hand vid afskedstagandet med den vänligaste och förbindligaste min.»

De båda konserter, som Bull sedan gaf, den första i Carolinasalen, den andra på Gillet, bevistades naturligtvis af den Geijerska familjen, och hans spel och hela uppträdande väcka entusiasm. Efter konserternas slut följdes Bull af hela folkmassan, öfver 1,000 personer, till sin bostad under studentsång och frenetiska hurrarop. Efter afskedskonserten bars han af studenterna upp i sina rum.

Stor var de unga damernas förtjusning, då Bull före sin afresa kom för att taga afsked. Han talade då mycket med professor Geijer om sina kompositioner. »Det var nästan som en liten roman han tänkt sig vid hvarje, som han utförde i toner.» Han tog ett varmt farväl af Geijer och uttryckte huru högt han skattade den välvilja han rönt. »Jeg er en meget stolt og forføngelig mand», sade han, och mente därmed, att han gärna tog emot hvarje hedersbevisning.

(Forts.)

Lotten Dahlgren.

En läsestuga.

Man stiger på spårvagnen vid Kungsgatan och ber konduktören bromsa, när man hunnit till hörnet af Fleminggatar och Inedalsgatan, eftersom man själf naturligtvis är en hjälplös främling i dessa fjärran Kungsholmsnejder. Han gör antagligen så, hvarvid man stiger af (åt rätt håll!), viker in till vänster uppåt Inedalsgatan och vandrar, tills man träffar ett hus. Där är Kungsholms läsestuga belägen, det slår aldrig fel.

Jag har gjort den färden en gång en typisk svensk vinterkväll, med blid luft och omväxlande dugg- och ösregn. Trots väderlekens julstämning verkade omgifningarna ruskiga och tryckande; men det är inte värdt att uttala sig alltför positivt om den saken, när man har sett dem endast under de omständigheterna, att man

hade glömt sitt paraply hemma och att det man slutligen fick låna befanns vara automatiskt. D. v. s. af samma sort som det den äljes kvicke engelsmannen Jerome K. Jerome råkade ut för, när han ville skaffa sig en extra fin regnskärm. Herrn bakom disken förevisade lofordande en dylik af nyaste konstruktion, en som kunde spänna upp och ner sig själf. Det tyckte Jerome K. Jerome lät makligt och alldeles som gjordt för en »idle fellow», såsom han skrytsamt kallar sig på sina bokomslag, förvärfvade underverket och fann vid begagnandet, att herrn bakom disken hade talat sannt. Paraplyet spände verkligen upp och ner sig själf. Han behöfde inte ha det ringaste besvär med det. Han kunde inte inverka på det. Han kunde inte ens förutse, när det skulle behaga ändra situation. Ett sådant paraply var det, som väckte min antipati mot Inedalsgatan.

Helt annorlunda blef jag till mods, när jag trädt in i den beryktade och unika läsestugan. Där regnade det inte, ej heller var det mörkt, fastmera bländande ljust och grannt, hvilket inte var en effekt af belysningen precis, utan af den dristiga dekorering i komplementfärgerna rödt och grönt, hvarmed dörrarna och väggarna prunkade. Det röda var så rödt, så det nästan tog eld, och det gröna kan knappast beskrivas. Det var inte det blaskigt gröna, som vid ljus förväxlas med himmelsblått, eller det sjaskigt gröna, som också kan kallas grått — nej det var ett grönt, som inte kunde betviflas, det var det grönaste jag har varit med om.

Detta är det första frappanta intrycket man får, när man i den mycket lilla tamburen skuddat galoscherna af sina fötter och träder in i »stugans» yttre och förnämligare rum. Där finns emellertid mycket annat än väggarna att titta på. Först och främst möblemanget. Detta är gjordt efter ritningar af Carin Wästberg och således konstnärligt tillyxadt. Alltsammans hållet i mörkt brunt, som stämmer bra med det gröna, den stora tredelade bokhyllan på ena kortväggen utskuren och insvängd här och där, likaså, tror jag, tidskriftshyllan midt emot, de båda långa borden, af hvilka det ena begagnas till disk vid bokutlämnandet och det andra tjänar till underlag för de studerandes armbågar, stadiga och respektabla, bänkarna och stolarna i stilfulla allmogeformer, undantagandes möjligen de salongsmässiga af sistnämnda sorten, på hvilka ryggstödet vuxit ut öfver ena sidan också, hvaraf följer, att sitsen vänder ett hvasst hörn mot den misstrogne betraktaren.

Inrättningen är, som bekant, afsedd för arbetare och frekventeras således tätast om aftnarna. Där var verkligen också den

ifrågavarande aftonen ganska fullsatt med dylika både i det skildrade gemaket och det därinnanför belägna, med ljusgula väggar. Ingen enda kvinna skönjdes bland dessa, som det tycktes, absorberade läsare, och ingen man håller för rästen. Allesammans voro ynglingar från femton till aderton år, såg det ut. Hvaraf synes, att ungdomen ändå, när allt kommer omkring, är Sveriges framtid. Enligt de ursprungliga stadgarna utgjorde tolf år åldersgränsen nedåt för besökarna; men denna siffra höjdes snart till femton, ty det visade sig så stor läsgirighet bland ungdomen, att lokalen inte räckte till. Det är ju emellertid inte längre sedan än förra årets november, som läsestugan öppnades, och således alldeles för tidigt att falla omdömen eller göra slutsatser angående effekten af dess verksamhet.

Det mestadels genom gåfvor från förläggare, bokhandlare och enskilda personer uppkomna biblioteket förslog ännu inte att fylla bokhyllan; men det hinner nog dit en gång. När, som det är planerat af Stockholms arbetareförening, nya läsestugor inrättas i andra utkanter, skola böckerna cirkulera, så att hvarje läsestuga i tur och ordning får disponera det för alla gemensamma bokförrådet. Inom detta är skönlitteraturen rikast representerad, mest genom öfversättningar, så finns där litet religion, vidare historia och biografi, geografi och resebeskrifningar, naturvetenskap och medicin, teknologi och socialfrågelitteratur samt tidskrifter men inga tidningar. Ut-låningsstatistiken visar, att böcker med gubbar i äro begärligast — det är nästan inga andra, som gå i den unga publiken. Möjligen indian- och sjöröfvarböcker, om de än skulle vara oillustrerade. V förstå det så väl, vi ha ju alla varit unga en gång.

Läsestugan skötes och tillses enligt stadgarna af en föreståndare eller föreståndarinna, som vissa tider på dagen biträdes af filantroper, hvilka turvis och parvis uppehålla sig där för att tillhandahålla kunderna litterära råd och upplysningar. Det är möjligt, att detta icke är en sinekur, men nog såg det så ut den gången jag var där; ty jag var visst den ende, som besvarade den frun och den doktorn, som för tillfället tjänstgjorde, med spörsmål — de unga männen pluggade och läste med fingrarna i öronen och sågo inte tillgängliga ut för några råd.

Kort sagt, det hela är en hemtreflig inrättning, glad och färgrik, och det kostar bara två öre att insupa så mycket bildning man orkar med i ett sträck. Hvad den är nyttig till skall uppenbara sig, när den verkligen har nått fram till hela den publik, som

den är ämnad för. Att det är en diskussion i föreningen »Studenter och arbetare», som ligger bakom detta liksom alla andra nyare företag till arbetsklassens höjande i vårt land, vill jag inte ens nämna, så självklart är det.

E—lf.

Litteratur.

Normandie och dess nordiska minnen. Studier och skildringar af M. Anholm.

Svenskarnas reslust har som bekant gamla anor. Flertalet bland oss väljer emellertid nu för tiden hälst att bekvämt färdas på allfarväg, om det ock gifves de, som i ingen grad vansläktats, som finna största nöjet i äfventyrliga färder, hvilka erbjuda kroppsliga ansträngningar och tillfälle att möta vedervärdigheter af alla slag. Reseberättelser äro däremot i allmänhet blott begärliga, för så vidt de gälla extraordinära resor, företagna med obekanta trakter såsom mål eller i afsikt att pröfva nya samfärdsmedel och ådagalägga människans oberoende af elementen. En skildring t. ex. från ett gammalt »genomskådadt» kulturland — med fallande tendens! — det tusentals personer årligen besöka, från det Frankrike, som hvarenda svensk, förtrogen med Dreyfusskandalen, deputeradekammararens uppträden eller de franska moderna, tror sig fullkomligt känna — nej! den skildringen bryr man sig icke om; man reser själf och ser, när lusten kommer på.

Så ungefär tänka antagligen de flesta, då deras blick möter boktiteln *Normandie*. Till och med *dess nordiska minnen* värfva kanske icke »utan vidare» särdeles många, villiga att i fantasien följa med på den gemensamma vandring, till hvilken förf. såsom ledare inbjuder sina landsmän.

Det måste medgifvas: en reskamrat i denna mening är ej alltid, liksom den unge Tobie följeslagare en gång i tiden, en varelse af högre ordning! Det är också därför berättigadt att ej kritiklöst se med andras ögon, och jämförelsevis äro de få, hvilka kunna kollationera förf:s uppgifter med personliga hägkomster och intryck, när det gäller Normandie. Såsom en af lessa få vågar jag emellertid betyga, att om det är med alldeles särskildt intresse och tillfredsställelse man skådar de gamla vikingarnas Frankrike, så skänker det ett nästan lika stort nöje att förnya bekantskapen med samma landsändas natur och folk och forminnen genom det synglas, som förf. ställer till allmänhetens förfogande.

Fru Anholms bok är ingen vanlig resebeskrifning — hvilket ju också undertiteln anger — den är nästan ingen resebeskrifning

alls. Hon har nämligen varit berömvärdt njugg på den sorts detaljer, hvilka i regel öfverflöda vid sådana skildringar, och alltså tagit afstånd från genren. Man får icke veta när hon »steg upp» eller »gick till sängs», man slipper följa henne från morgon till kväll, gå igenom dagens alla betydelselösa och triviala händelser, hvilket är så innerligen tröttsamt. Först när man befinner sig ansikte mot ansikte med en öfverväldigande forntidsskapelse, inför ett af tiden delvis utplånadt minne eller ett medryckande natursceneri, just då äger man henne helt å propös vid sin sida, upplysande, påpekande, erinrande, sammanlänkande de intressanta iakttagelser, som kunna göras. Författarinnans framställning är också frukten af mycket omfattande studier, tyckes det, äfven om hon, såsom det blifvit sagdt om normanderna, haft lyckan vara »född både arkitekt och historiker». Det fordras kanske både det förra och det senare för att talangfullt kunna tolka ett landskap, hvars historia mer än de flesta andra traktens är skrifven i dess arkitektoniska minnesmärken. De i skildringen måhända väl ymnigt förekommande digressionerna och tekniska termerna — för den som vill betrakta boken endast som förströelseläsning — förefalla emellertid sällan som en betungande lärdom, oftare som en behaglig upplysning och tillförlitlig vägledning för läsarens omdöme. Legender såväl som kyrkans och klostrens krönikor hafva skattat till förf:s redogörelse, filologi, rättslärdom, topografi, botanik, allt har uppmärksammats — och ändå är det hela en mycket underhållande skildring, som stegras till att bli i hög grad fångslande, då man kan följa den såsom påminnelse om redan mottagna intryck. Fru Anholms bok vinner på att den refererar till ämnen, som icke äro läsaren främmande.

Författarinnan behärskas sublimt af sina varmt och stolt närda kompatiotiska känslor för vikingarna. Detta utgör den »röda tråd», som går igenom Normandie-skildringen och på samma gång förlänar den dess egendomlighet — hvilket icke är händelsen med alla s. k. röda trådar. Med lika mycken säkerhet som vore fru Anholm norska, lika mycken godmodighet som vore hon danska och lika mycket allvar som vore hon det hon är, nämligen svenska, söker hon deducera fram hela den normandiska kultur hon så väl och så fördelaktigt framhäfver, såsom ett vikingarnas verk, uteslutande vikingarnas, dem hon också följdenligt anser ha kommit från Skåne. Detta senare antagande är ju ganska berättigadt, men det förra tål väl vid att modifieras, vidsedt att det faktiskt är ur *tvänne* faktorer, de gamla neustriernas, de besegrades, kultur och de vilda nordmännens kraftiga individualism, som *normanden* framgått. Dennes kynne, hans utomordentligt snabba humanisering och därpå följande kulturella insatser, återfinnas minsann ej hos de vikingarnas ättlingar, hvilka samtidigt trampade hemlandets mark.

Förledd af sin älskvärda »skandinaviska» patriotism betonar fru Anholm kanske också väl starkt normandernas såsom sådana inflytande på franskt språk och litteratur. Charles d'Orléans tillskrifves, äfven han, ungefär samma förtjänster om språket, som Alain

Chartier kan göra anspråk på, och mer än *en* har blifvit kallad den förste i att ansa och tukta detsamma. Boileau säger t. ex. om Corbeuil, för sina ogärningar betecknad under namnet Villon (Voleur):

Villon sut le premier dans ces siècles grossiers
Débrouiller l'art confus de nos vieux romanciers.

Detta med all aktning för Alain Chartiers betydelse och hans snille, hvilket jag gärna *delvis* vill härleda från en »luftning från Norden».

Mot allt som *icke* är »Normandie» i Frankrike uttalar sig däremot förf. måhända väl kategoriskt fördömande, och däruti öfverensstämmer hon icke med normanden själf, som nog i allmänhet ej anser under sin värdighet att vara fransman på samma gång som normand. På honom kan åtminstone tillämpas ett påstående, som Victor Hugo framkastade för vid pass tre decennier sedan. »Alla utom fransmännen», sade han, »ha två fosterland: först och främst sitt eget — och sedan Frankrike.» Den tiden mottogs paradoxen med acklamation. Nu betackar man sig nog! Tempora mutantur — — — —.

Blott ännu en liten invändning mot författarinnans omdöme, när det gäller Frankrike. Sid. 24 kallar hon fransmannen »nyhetsmakaren par préférence i vår världsdel,» och sätter honom såsom motsats till normanden, som segt fasthåller vid det fäderneärfda. Skillnaden mellan dem är nog icke så särdeles stor i detta hänseende, att de utgöra hvarandras motsatser. Det finns mycket mer än omnibusfarten som är »antediluvianskt» till och med i Paris.

Normandens skaplynne förefaller vara påverkad lika mycket af den natur, hvaruti han lefver, som det är ett utslag af hans nordiska extraktion, hvilken, såsom förf. själf kommit i erfarenhet af, icke spelar någon roll alls i folkmedvetandet. Hans allvar, hans 'nordmannaprägel' står i sammanhang med de naturskådespel han blir vittne till. Fenomenen, som upprepas ett par gånger dagligen, utgöra åtminstone för strandbon en del af hans eget lif. Normanden får något af samförstånd med det växlande, »levande» hafvet vid hans kust, något af harmonien i det lugna, leende landskapet, något af den andakt, som följer med åsynen af underbara, trosnitet helgade människoverk.

* * *

Normandie och dess nordiska minnen är utan tvifvel en ackvisition för vår litteratur och i sitt slag ganska enastående. De talrika illustrationerna framställa alla de kyrkor, pittoreska platser och »monuments historiques», vid hvilka förf. uppehållit sig.

På sista sidan i boken framhåller fru Anholm, att hon fullföljt ett allvarligt syfte i sitt arbete, att hon velat besvara och sökt samvetsgrannt belysa ett spörsmål. Äfven om detta vetenskapliga spörsmål och det vunna svaret icke för läsaren ha samma vikt och betydelse som för författarinnan själf, minskas icke däraf hans tack-samhetsskuld för det tillfälle till njutning hon beredt honom under

den intressanta vandringen. Ty den sympatiska framställningen, adlad af en nobel lifsåskådning, är ägnad att skänka hvar och en som med uppmärksamhet följer densamma både nöje och kunskap om mångt och mycket. Det är sannerligen icke författarinnans fel, om man saknar behållning af hennes sakrika och entusiastiskt framburna skildringar.

Alma Cleve.

* * *

Hemtrefnad. Praktisk tidning för kvinnor.

Det nya tidningsföretag, som bär ofvanstående namn och hvilket Dagny redan i en notis omtalat, synes att döma af de tre nummer, som nu utkommit, väl motsvara sitt ändamål, att bjuda åt arbetsklassens kvinnor en god och sund läsning. Ur det gedigna och väl valda innehållet må här nämnas: ett par varmt och enkelt hållna uppsatser i religiösa ämnen, berättelser och verser, på en gång roliga och lärorika, af Amanda Kerfstedt, Lea, Thure Sällberg m. fl., ett par goda artiklar i hygieniska ämnen och för öfrigt praktiska råd för hushållet, köket och klädedräkten förutom talrika matrecept, gåtor, lekar, anekdoter m. m. Att det tillä bladet redan vunnit många vänner och omfattas med lifligt intresse i synnerhet af den publik för hvilken det är afsedt — att så är ha vi haft tillfälle att konstatera — är det bästa beviset för att den ton som anslagits och de ämnen som valts varit de lämpligaste. Vi ha således all anledning att lyckönska dem, som satt företaget i gång och leda detsamma, till en lycklig debut samt uttala samtidigt den förhoppningen att »Hemtrefnad» måtte spridas i så vida kretsar af vårt land som möjligt.

L. D.

* * *

Tidskrifter.

När man tar sig för att överblicka de tidskrifter på svenskt språk, som vända sig till allmänheten, den mer eller mindre bildade, och hvarken äro fackorgan eller tendensdito, finner man till sin ledsnad, att det är lätt gjordt. Det förekommer nämligen endast fyra sådana, och af dessa är en icke egentligen svensk utan finländsk.

Nordisk Tidskrift, den mest gedigna och aristokratiska samt minst regelbundet utkommande, har ännu icke uppträdt i år, hvarför vi spara den tills vidare och öfvergå till *Ord och bild*, som redan utsändt sitt första häfte. Omslaget är detta årsskifte jämförelsevis obetydligt ändradt — bara den vackra röda färgen från i fjor, mot hvilken den i svart tryckta vignetten med vapensköldar och ek-löf tog sig så nobel ut, har undanträngts af en retsam starkt gul. För öfrigt är häftet så beskaffadt, att man med lifligt intresse läser igenom det hela vägen, hvilket inte går så fort, ty man måste ofta rasta vid de många bilder, som belysa orden. Hellen Lindgren har

på det honom egna sympatiska och förstående sättet erinrat om att vi besitta en förnäm och konstnärligt förstklassig diktare, som numera är betydligt mindre ihågkommen än man skulle kunna tro, till stor del just därför kanske, att så mycket af hans diktning har, som Hellen Lindgren säger, »hunnit rangen af skolbok». En hög rang och en som få vinna, men icke eftersträfvansvärd, ty den är farlig och kan kosta mycket. Antingen det nu är ungdomens fel eller undervisningens fel, så är det tämligen säkert, att de skaldar, som användas till undervisningsmaterial i skolorna och således blifvit klassiska enligt den franska definitionen »ce qui se lit dans les classes», få böta för denna ära genom att, hur oskyldiga till pedagogik de än må vara, allt fort verka magistrar och på grund däraf öfverståndna på samma gång som skolären. Något sådant har händt Snoilsky i förhållande till dessa dagars ungdom; men det vore godt om Hellen Lindgrens uppsats kunde komma oss att glömma all den patetiska skolfestdeklamationen af »Svenska bilder» och all den anbefallda rörelse, som förorsakades af »Den tjänande brodern».

Carl G. Laurin lämnar en synnerligen rolig och sakrik revy öfver »Kulturländernas skämttecknare och skämttidningar» med några alltför sursöta sanningar om Strix på slutet. De skönlitterära bidragen höra till det bästa i den genren, som på mången god dag förekommit i tidskriften, och utgöras af ett 1700-tals-pastiche af Levertin och en visa af Karlfeldt. Redaktören, Karl Wählin, beskriver upptäckandet af en ny i Sverige befintlig Rembrandtsmålning, som finnes afbildad i helsidsformat, och slutligen talas det reserveradt om Jane Hading och till sist mer än reserveradt om »Tirfing».

Finsk Tidskrift inledes med en manligt enkel och formgod dikt af Mikael Lybeck. De tyngre bidragen äro en uppsats, »Land skall med lag byggas», af C. G. Estlander, som med anslutning till en föreläsningsserie af M. G. Schybergson påpekar några drag ur Finlands inre historia efter 1809, vidare en biografi öfver den af Runeberg bejungne Anders Vilhelm Ramsay, »den unge hjälten från Lemno», samt Robert Hermansons återopande af »några uttalanden af våra monarker» rörande Finlands ställning i kejsardömet. Till slut finner man en skiss af Olga Torckell, revy af tyska tidskrifter, teaterkritik och ett par bokanmälningar.

Varia, som vidtagit en betydligt fördelaktigare omslagsändring än Ord och bild, prydes naturligtvis af ett Strindbergsporträtt utanpå och Adelina Patti inuti. Vidare en bild af Selma Lagerlöf jämte några andra celebriteter, som något fördunklas af detta grannskap. En illustrerad bearbetning af redaktören efter utländsk källa diskuterar kandidaterna till nästa påfveval, Karl af Geijerstam psykologiserar öfver Strindberg och Ludvig Josephson skildrar »En gratisföreställning på operan i Paris». Novellbidragen äro af prima sort, en episod ur vår gamle bekante, öfverste Beerencrutz' lefnad, sedan han lämnat Ekeby, berättad af Selma Lagerlöf, och

en vacker bit från Ardennerna af prinsessan Karadja. »Fången på Cayo Toro» af Arch. Clavering Gunter yttrar jag mig icke om, eftersom jag inte har läst den. För öfrigt innehåller det fyra ark tjocka häftet åtskilligt annat på vers (af Lotten von Krämer) och prosa.

K. J.

Från skilda håll.

Kvinliga skolrådsledamöter. I Vadsbro skoloråd, Södermanland, har invalts grefvinnan *Maria v. Rosen* på Hedenslunda och i Skallsjö församlings skoloråd, Älfsborgs län, fru *Anna v. Proschwits*, hvilka begge ha ådagalagt varmt intresse för skolornas arbete.

*

»**Den svenska kvinnans ställning**» är namnet på en uppsats, författad af Helen Mc Kerlie, som står att läsa i första häftet för året af den engelska tidskriften »The Humanitarian». Hufvudparten af artikeln upptages af en historik öfver kvinnorörelsens gång i Sverige alltifrån äldsta tider till vårt århundrade, hvarvid förf. tycks ha följt den af Ellen Fries författade öfversikten af »den svenska kvinnans sociala ställning», hvilken utgifvits på engelska språket med anledning af Chicagoutställningen.

När förf. kommer in på modernare förhållanden, synes hon emellertid mer tagit sin egen fantasi än det historiska underlaget till norm för sin framställning. Hon utgår bland annat från den förutsättningen, att samskolesystemet tillämpas i Sverige inom alla samhällsklasser och på alla åldersstadier. Tack vare denna förträffliga undervisningsmetod, hvilken redan från tidig ålder ställer kvinnan på fullkomligt jämlik fot med mannen i socialt och rättsligt afseende, äro förtryckta, öfverflödiga och otillfredsställda kvinnor, och hvad mer är, »argbiggor och slarfvor» okända företeelser i vårt land. Ja, i detta idealsamhälle, där samuppfostran i ungdomen och samarbete vid mognare ålder, icke blott inom yrken utan äfven inom äktenskapet, på ett tillfredställande sätt redan ordnat förhållandena könen emellan, har man t. o. m. nått så långt att olyckliga äktenskap nästan aldrig förekomma!

Art. slutar med några ord, ägnade åt Fredrika-Bremer-Förbundet, för hvars verksamhet redogöres på ett tämligen exakt sätt, om man undantar den uppgiften, att förbundet »stiftades för 27 år sedan af den europeiskt ryktbara författarinnan Fredrika Bremer». Att förf. ställer våra förhållanden och institutioner i ett ytterst sympatiskt ljus, torde af ofvanstående framgå.

*

En amerikansk sjuksköterska, Anita Newcombe McGee, som utmärkt sig i sista kriget, har belönats med utnämning till »acting assistant-surgeon» i amerikanska armén, med löjtnants titel och lön.

*

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insända böcker.

(Forts.)

- Lars Hökerberg:** *Topelius, Zach.*, Änglarnes julklapp. — *Palm, Amy*, Drötning Grans små skyddslingar. — *Kerfstedt, Amanda*, En liten prinsessa. — *E. K.*, Tre julberättelser.
- Adolf Johnson:** *A. B. Sh.*, Zigenarhöfdingen. Ett myteri. En ballongfärd öfver Australien. Ett mästerskott. — *Glücklich, A. B.*, En röfvarhistoria från medeltiden. En ung hjälte. Tio dagar på en flotte i Atlanten. Vargjägaren. Indianjägarens tappre son. — *Verne, Jules*, Jordan rundt på 80 dagar. — Stens och Annas sagor. — *Assolant, A.*, Kapten Corcorans äfventyr. — *Everett-Green, E.*, Det gamla slottets hemlighet. — *Gerstücker, Fr.*, Sjörofvaren på Mississippifloden. Regulatorerna i Arkansas. — *Gylfe*, Silfverbäggaren. — *Eitner, Martha*, I lifvets vår. — *Macduff, J. R.*, Jesu sju liknelser. — *Peacock, Lucy*, Sex prinsessors äfventyr. — *Grundmann, J.*, Floridaindianernas sista höfding. — *Bilderböcker*: Hemma hos höns och kaniner. Vänner bland djuren. Sommardagar på landet. Lekar och lekamrater.
- J. W. Löfwing:** *Redtz, Hilma*, En julfest.
- Nordin & Josephson:** »Studenter och Arbetare» 1898. — *Butenschön, Andrea*, Tattaren och hon.
- P. A. Norstedt & Söner:** *Wendell-Henning*, Vackra Svarten. — Vintergatan — *Anderson, Hedda*, Bibelstunder med barnen. — *Rolfsen, Nordahl*, Om »Tordenskjold» och Anna Serinne. — *Roös, Anna M.*, Luve Lulls sagor. — *Carroll, L.*, Alices äfventyr i sagolandet. — *Dickens, Charles*, Lilla Nellys historia. — *Hofsten, J. C.*, Från Ryssland, II. — *Combe, T.*, Klöfverbladet. — *Hoffman, Franz*, Två berättelser.
- L. Oemigke's Verlag:** *Bousset, A.*, Lebens- und Charakterbilder deutscher Frauen. — *Stein, S.*, Vor Tagesanbruch.
- J. F. Richters bokhandel:** *Förf. till »Sköld och pil»*, Ur lifvet och människohjertat. — *Prof. Schmidt* och *prof. Holtzendorff*, Nya testamentets böcker.
- Alf. Samuelssons förlag:** *Sundström, L.*, Jakt- och äfventyrsskildringar, h. 1 6. — *Good, Arthur*, Tom Tits experiment, h. 1—12.
- Schleicher Frères, Editeurs:** *Ginisty, Paul*, La vie d'un Théâtre.
- N. J. Schedins förlag:** *Wahlborg, John*, Kolarkojan vid Siljan. — *M. K.*, I det fördolda.
- Jos. Seligman:** *Dickens, Charles*, En julhistoria.
- Fr. Skoglunds förlag:** *Langlet, Valdemar*, Till häst genom Ryssland. — *Mari Mihi*, Dagsländor.
- Wahlström & Widstrand:** *Nyblom, Helena*, Det var en gång, II. — *Sandström, Anna*, Modern romantik och etik. — *Karlsfeldt, Erik Axel*, Fridolinis visor. — *Hallström, Per*, Reseboken.

— C. E. Lagerström —
FREJA-MAGASINET

18 Humlegårdsgatan 18
18 Götgatan 18
29 Drottninggatan 29

Spis- och Knäckebröd

i många olika sorter, öfverträffliga i välsmak.

HEDERSPRIS och **GULDMEDALJ**

Dresden 1894. Braunschweig 1895.

GULDMEDALJ

Stockholm 1897.

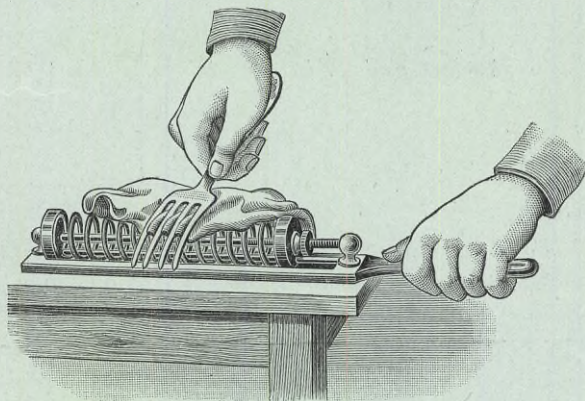
Biscuits och Cakes

till betydligt lägre pris än de utländska.

C. W. SCHUMACHER Stockholm

Kongl. Hofleverantör.

17 Norrlandsgatan 17.

Nyhet! Nyhet!

Gaffelputsaren

bör vara en välkommen nyhet f. hvarje husmoder äfvensom för restauranter o. hoteller etc. Är ställbar för olika grofva gafflar.

Pris kr. 2:50 pr st.

Säljes i hvarje väl sorterad jern- o. bösättningsaffär samt i parti hos

B. A. Hjorth & C:o,

Klara Norra Kyrkog. 5.

Stockholm.

A. T.: R. T.
Kont. 185. 4405.
Lagr. 9894. 1419.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå 54 Drottninggatan mottagas anmälningar till inträde i Förbundets

Sjukkas.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af Förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Anmälan.

Dagny, som 1898 börjat en ny följd, skall, då den betydligt utvidgade form, i hvilken tidskriften framträdte, med uppmuntrande välvilja mottagits af allmänheten, år **1899** utgifvas efter samma plan, som föregående år. *Dagny*, som utgifves af och är organ för *Fredrika-Bremer-Förbundet* skall fortfarande ha till sin hufvuduppgift att verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt, såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

Därjämte är *Dagny* såsom organ äfven för *Föreningen för Vålgörenhetens Ordnande och Föreningen Handarbetets Vänner* i tillfälle att med sakkännedom följa de områden af kvinnlig verksamhet, hvilka representeras af dessa föreningar.

Åt *sjuksköterskornas intressen* och andra viktiga spörsmål, som beröra kvinnan, skall synnerlig uppmärksamhet ägnas; dessutom åt *litteraturens förteelser i hem- och utlandet*, framför allt sådana litterära alster, som behandla kvinnorörelsen och därmed sammanhängande frågor. *Öfversikter och notiser, kortare berättelser minnesteckningar, resebref, biografiska och historiska utkast, kåserier m. m.* skola allhyämt rikligt i tidskriften inflyta.

Dagny redigeras af fröken *Lotten Dahlgren*, till hvilken, under *Förbundets* adress, alla bidrag till och meddelanden rörande tidskriften böra ställas.

Dagny utkommer **1899** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62.

Förbundets byrå öppen 11—4.

Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15

är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10—4.

För hjälpsökande kl. $\frac{1}{2}$ 10—11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10—4.